

Wyrok z dnia 18 stycznia 2012 r.

II PK 126/11

Funkcjonariuszowi celnemu, który obowiązki służbowe wykonuje w miejscu swego zamieszkania poza siedzibą urzędu celnego, nie przysługuje prawo do równoważnika pieniężnego, o którym mowa w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 156, poz. 1641 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 18 stycznia 2012 r. sprawy z powództwa Andrzeja C. przeciwko Izbie Celnej w W. o wynagrodzenie, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Świdnicy z dnia 31 stycznia 2011 r. [...]

1) u c h y l i ł zaskarżony wyrok i oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Wałbrzychu z dnia 23 września 2010 r. [...], zasądając od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

2) zasądził od powoda na rzecz strony pozwanej 900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Powód Andrzej C. wnosił o zasądzenie od pozwanej Izby Celnej w W. równoważnika pieniężnego za okres od 1 maja 2004 r. do 6 października 2008 r. w związku z niezapewnieniem mu odpowiednich warunków mieszkaniowych w miejscu pełnienia służby.

Sąd Rejonowy w Wałbrzychu ustalił, że powód był zatrudniony w Oddziale Celnym w D. jako funkcjonariusz. Z dniem 1 maja 2004 r. został przeniesiony do Urzędu Celnego w W. Referatu Szczególnego Nadzoru Podatkowego, ale większość

czynności służbowych nadal wykonywał w D. (gdzie mieszkał) i w pobliskich miejscowościach. Koszty dojazdu z miejsca zamieszkania do miejsca wykonywania czynności służbowych były powodowi zwracane na podstawie umowy o używaniu samochodu prywatnego do celów służbowych. Do W. powód faktycznie przyjeżdżał raz w miesiącu celem rozliczenia się, z tym że w październiku 2006 r. i w okresie od 18 sierpnia 2008 r. do 5 października 2008 r. oraz od 6 października 2008 r. do końca listopada 2008 r. pracował wyłącznie w W., bo został czasowo przeniesiony odpowiednio do Referatu Podatku Akcyzowego i Oddziału Celnego. Decyzją z dnia 6 października 2008 r. przyznano powodowi równoważnik pieniężny w wysokości 7,20 zł dziennie, odmawiając wypłaty tego świadczenia za poprzedni okres.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, prawo do równoważnika pieniężnego przysługiwało powodowi tylko w tym okresie, w którym obowiązki służbowe wykonywał w W., gdyż tylko wtedy dojazd do miejsca pracy można uznać za znacznie utrudniony. Przyznanie równoważnika pieniężnego za pozostały okres, kiedy to powód świadczył pracę w miejscu swego zamieszkania lub w niedalekiej odległości od tego miejsca, byłoby sprzeczne z prawem i zasadami współżycia społecznego.

Z tych względów wyrokiem z dnia 23 września 2010 r. Sąd Rejonowy zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 576 zł tytułem równoważnika pieniężnego za okres, w którym czynności służbowe powód wykonywał wyłącznie w W., oddalając powództwo w pozostałej części.

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji powoda, Sąd Okręgowy w Świdnicy wyrokiem z dnia 31 stycznia 2011 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądzoną na rzecz powoda kwotę 576 zł podwyższył o kwotę 11.080,80 zł, tj. łącznie do kwoty 11.656,80 zł z ustawowymi odsetkami od należności za poszczególne okresy, szczegółowo wymienione w sentencji wyroku oraz zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.817 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a także kwotę 930 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd odwoławczy wskazał, że art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz.U. Nr 72, poz. 802 ze zm.) jako kryterium uzasadniające przyznanie funkcjonariuszowi równoważnika pieniężnego wskazuje nieposiadanie lokalu mieszkalnego w miejscu pełnienia służby. Miejscem pełnienia służby, zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 2 tej ustawy, jest zaś właściwy urząd. W przypadku powoda był to Urząd Celny w W, a w innych miejscowościach wykonywał on tylko zadania służbowe. Według Sądu drugiej instancji, prawa do równoważnika pieniężnego nie należy zaś łą-

czyć z miejscem wykonywania zadania służbowego, stąd stanowisko Sądu Rejonowego nie zasługuje na aprobatę.

Strona pozwana wywiodła skargę kasacyjną od tego wyroku, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 20a w związku z art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że miejscem pełnienia służby jest właściwy urząd, art. 20a ustawy o Służbie Celnej przez błędną wykładnię polegającą na wyróżnieniu miejsca wykonywania obowiązków służbowych, do którego dojazd nie ma znaczenia dla przyznania bądź nieprzyznania prawa do równoważnika pieniężnego z tytułu przeniesienia do pełnienia służby w innej miejscowości, a także art. 20 ustawy o Służbie Celnej, przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że nabycia prawa do równoważnika pieniężnego nie należy oceniać ze względu na faktyczne miejsce pełnienia służby.

Opierając skargę na takich podstawach, skarżąca wniosła o uchylenie i zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Świdnicy przez oddalenie apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego oraz orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego, a także o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, przeniesienie funkcjonariusza celnego do innej miejscowości, z której dojazd jest znacznie utrudniony, wymaga zapewnienia funkcjonariuszowi odpowiednich warunków mieszkaniowych. Jeżeli natomiast zapewnienie tych warunków jest niemożliwe lub utrudnione oraz jeżeli on sam lub członkowie jego rodziny nie posiadają lokalu mieszkalnego w miejscu pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej funkcjonariuszowi celnemu, w myśl art. 20a ust. 1 ustawy, przysługuje równoważnik pieniężny. Z przepisów tych jasno wynika, że uprawnienie do równoważnika pieniężnego jest ściśle powiązane z nieposiadaniem przez funkcjonariusza lokalu mieszkalnego w miejscu pełnienia służby. Wolą ustawodawcy jest bowiem, aby funkcjonariusz mieszkał w miejscu pełnienia służby lub w miejscowości pobliskiej po to, ażeby dojazd z miejsca zamieszkania nie utrudniał mu wykonywania obowiązków służbowych. W związku z tym pojęcie „miejsce wykonywania służby” używane przez art. 20a ust. 1 ustawy o Służbie Celnej powinno być rozumiane jako miejsce, w którym funkcjonariusz wykonuje swoje obowiązki, czyli inaczej jako jego miejsce pracy. Jak zaś trafnie wskazał

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 marca 2007 r., II PK 212/06 (OSNP 2008 nr 7-8, poz. 101), miejscem wykonywania czynności pracowniczych przez pracownika urzędu celnego może być nie tylko siedziba zatrudniającego go urzędu, ale również obszar jego właściwości miejscowej. Zgodzić się bowiem należy z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w uzasadnieniu tego wyroku, że „punktowe określenie miejsca pracy jako siedziby określonego urzędu państwowego (pracodawcy) nie wyklucza przestrzennego, terytorialnego lub obszarowego wskazania różnych (rucho- mych) miejsc wykonywania obowiązków służbowych przez pracownika kontroli lub nadzoru podatkowego na obszarze terytorialnej działalności lub właściwości tego pracodawcy (określonego urzędu kontroli podatkowej lub celnej). Przeciwnie, jest to oczywiście dopuszczalne, a nawet bywa konieczne w odniesieniu do komisarza po- datkowego, który z istoty ciężących na nim obowiązków służbowych wykonuje powie- rzone mu czynności nadzoru podatkowego w różnych miejscowościach, w których siedziby mają podmioty podlegające określonemu obowiązkowi podatkowemu. Wprowadzie wydanie takiemu pracownikowi polecenia dokonania określonych czyn- ności wynikających ze sprawowania szczególnego nadzoru podatkowego, a także ich ostateczne rozliczenie (sprawozdanie), następuje na ogół w siedzibie urzędu podat- kowego (celnego), to dla osiągnięcia tych celów oczywiście niezbędne jest przepro- wadzanie czynności kontrolnych u podatników w terenie. Wszystko to sprawia, że miejscem wykonywania czynności pracowniczych przez pracownika urzędu celnego lub podatkowego może być nie tylko siedziba zatrudniającego go urzędu, ale również obszar działalności podległej właściwości miejscowej i nadzorowi tego urzędu. Jeżeli zatem czynności wykonywane przez powoda będącego komisarzem akcyzowym polegają na przeprowadzaniu na obszarze działalności danego urzędu państwowego kontroli podatkowych podmiotów gospodarczych, których działalność wymaga reali- zacji podatkowego obowiązku akcyzowego, to terytorialne określenie miejsca wyko- nywania obowiązków pracowniczych według terytorialnej właściwości jego praco- dawcy jest jednoznacznie uzasadnione”.

Z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że zaliczenie obszaru działalności (właściwości terytorialnej) dotychczasowego pracodawcy powo- da (Urzędu Celnego w D., który został zlikwidowany) do obszaru właściwości miej- scowej (terytorialnej) nowego pracodawcy powoda (Urzędu Celnego w W.) w sposób nieuchronny i uzasadniony wymuszało potrzebę zmiany warunków pracy przez prze- niesienie powoda do Urzędu Celnego w W., ale z natury rzeczy i właściwości stosun-

ku pracy wykonywał on czynności z zakresu szczególnego nadzoru podatkowego nie w siedzibie urzędu, do którego został przydzielony, lecz w różnych miejscowościach, w których siedziby mają podmioty podlegające temu obowiązkowi podatkowemu, tj. w miejscu swego zamieszkania (D.) i miejscowościach pobliskich. Z tego wynika, że miejscem pracy powoda był ten obszar, w którym siedziby miały kontrolowane przez niego podmioty i tylko w odniesieniu do tak oznaczonego miejsca pracy należało ocenić, czy dojazd z miejsca zamieszkania jest znacznie utrudniony, co uzasadniałoby prawo do spornego równoważnika pieniężnego. Ponieważ zaś, jak już powiedziano, miejscem pracy powoda był D. i okolice, to rację należy przyznać skarżącemu, że nie zostały spełnione przesłanki uprawniające do równoważnika pieniężnego, bo skoro powód mieszkał w D., to z pewnością dojazdu do miejsca pracy nie można uznać za znacznie utrudniony. Utożsamienie przez Sąd Okręgowy „miejsca pełnienia służby”, o którym mowa w art. 20a ust. 1 ustawy o Służbie Celnej, z siedzibą urzędu wskazanego w akcie mianowania (art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy) w sytuacji wykonywania przez funkcjonariusza obowiązków służbowych w miejscu swego zamieszkania, znajdującego się poza siedzibą urzędu, zaprzecza funkcji, jaką pełnią przepisy dotyczące powinności zapewnienia funkcjonariuszowi odpowiednich warunków mieszkaniowych w rozumieniu art. 20 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej, bo jak trafnie zauważyła strona pozwana „przyznanie powodowi w takich okolicznościach lokalu mieszkalnego lub kwatery w W.” (siedzibie Urzędu Celnego, do którego powód został przeniesiony) „doprowadziłoby do paradoksalnej sytuacji, w której dojazd powoda do rzeczywistego miejsca pełnienia służby byłby dla powoda dużo mniej dogodny, niż dojazd z miejsca zamieszkania w D.”.

Podstawy skargi kasacyjnej odnoszące się do naruszenia prawa materialnego były zatem oczywiście uzasadnione, a że skargi nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów postępowania, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁶ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====